

FOGARASI ZOLTÁN, KÁDÁR LÁSZLÓ, GORTVA JÁNOS

**EDZŐ-SPORTOLÓ KAPCSOLAT ÉS AZ ÉSZLELT
MOTIVÁCIÓS KÖRNYEZET VIZSGÁLATA A
LABDARÚGÓ-AKADÉMIÁKON: TÉRBELI ELTÉRÉSEK
VIDÉK ÉS BUDAPEST KÖZÖTT**

**THE COACH-ATHLETE RELATIONSHIP AND THE
PERCEIVED MOTIVATIONAL CLIMATE IN FOOTBALL
ACADEMIES: SPATIAL DIFFERENCES BETWEEN RURAL
AREAS AND BUDAPEST**

*Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet, Sport- és Egészségtudo-
mányi Kutatócsoport*

ORCID:

Fogarasi Zoltán: 0009-0000-9884-2393

Kádár László: 0000-0002-5145-1042

Gortva János: 0000-0003-4665-0298

Absztrakt

Jelen tanulmány célja a magyarországi labdarúgó-akadémiák fú utánpótláskorú sportolói észlelt motivációs környezetének, valamint az edző-sportoló kapcsolat minőségének vizsgálata, különös tekintettel a vidék és Budapest közötti eltérésekre. A kutatásban hat államilag elismert akadémia U15–U19-es korosztályú labdarúgói vettek részt (N = 326), három vidéki és három fővárosi intézményből. Az adatgyűjtés során sportmotivációs skálát, PMCSQ-t és CART-Q-t alkalmaztunk, az eredményeket varianciaanalízissel és kétmintás T-próbával elemeztük. Eredményeink alapján szignifikáns különbségek mutathatók ki mind a motivációs környezet, mind az edző-sportoló kapcsolat terén a régiók és korosztályok között. A vidéki akadémiák idősebb játékosai magasabb szintű bizalomról, lojalitásról és támogatásról számoltak be edzőik irányába, míg a fővárosi játékosok körében a szakmai felkészültség és a teljesítményorientáció hangsúlyosabb. Az U19-es korosztályban csökken a sportolók edző iránti bizalma és támogatottságérzete. Az eredmények rámutatnak

arra, hogy az edzők pedagógiai és szakmai felkészültsége, valamint az általuk teremtetten motivációs környezet meghatározó szerepet játszik a sportolók motivációjában és a kapcsolat minőségében. A tanulmány kiemeli a regionális és életkori különbségek jelentőségét, és javaslatokat fogalmaz meg a sportpedagógiai gyakorlat fejlesztésére.

Kulcsszavak: *motivációs környezet, utánpótlás-nevelés, sportpedagógiai felkészültség, életkori eltérések*

Abstract

The aim of the present study is to examine the perceived motivational climate and the quality of the coach–athlete relationship among male youth football players at Hungarian football academies, with particular attention to differences between rural areas and Budapest. The research involved U15–U19 age group players (N=326) from six state-recognized academies, three located in rural regions and three in the capital. Data collection employed the Sport Motivation Scale, the PMCSQ, and the CART-Q; results were analyzed using analysis of variance and independent samples t-tests. Our findings reveal significant differences in both the motivational climate and the coach–athlete relationship across regions and age groups. Older players at rural academies reported higher levels of trust, loyalty, and support towards their coaches, whereas professional competence and performance orientation were more pronounced among players in the capital. In the U19 age group, athletes’ trust in and perceived support from their coaches declined. The results highlight that coaches’ pedagogical and professional competence, as well as the motivational climate they create, play a decisive role in athletes’ motivation and the quality of their relationship. The study underscores the importance of regional and age-related differences and offers recommendations for the development of sport pedagogical practice.

Key-words: *motivational climate, youth development, sport pedagogical competence, age-related differences*

Bevezetés

Kutatásunkban átfogó módon vizsgáltuk meg a labdarúgó-akadémiák fiú szakágában sportolók észlelt motivációs környezetét és az edző-sportoló kapcsolatot, illetve az ezekhez kapcsolódó faktorokat. A vizsgálat keretében megismerhettük az észlelt motivációs

környezetet, az edző-sportoló kapcsolatot befolyásoló faktorokat, valamint az egyes akadémiák jellemzőit, különös tekintettel a vidéki és a budapesti akadémiák között mutatkozó szignifikáns különbségekre. Jelen tanulmányban ennek az átfogó kutatásnak csak egy metszetét mutatjuk be azzal a céllal, hogy rámutassunk a vidék-Budapest különbségek tudományosan igazolható részleteire. Természetesen a kutatáshoz szükség volt az elméleti háttér részletes feltárására, így eredményeinkkel részben reflektálunk a korábbi kutatásokra, illetve kapcsolódunk az azokban elért eredményekhez. Jelen tanulmányban az elméleti alapok teljes körű bemutatására terjedelmi okokból nincs mód, de az általunk legfontosabbnak ítélt elméletekre, kutatási irányokra és alapfogalmakra mindenképpen ki kell térni ahhoz, hogy az eredményeket kellő megalapozottsággal tudjuk bemutatni.

A sportoló motivációját jelentős mértékben meghatározza az őt körülvevő környezet és edzői hozzáállás. Az olyan edző, aki maga is demotivált, nem teremt a sportolói számára pozitív tanulási és fejlődési környezetet, ott könnyen elfordulhat a sportolói motiváció csökkenése. Ezzel ellentétes környezetben természetesen jelentősen emelkedhet a motiváció. Ezért a környezeti tényezők motivációra gyakorolt hatásának figyelmen kívül hagyása a sportban már elképzelhetetlen. Ebből kifolyólag kétféle szemléletet ismerünk, amely hatással van a motivációra: az előzőekben bemutatott résztvevőközpontú szemlélet, valamint a helyzetcentrikus szemlélet, ahol valamilyen szituáció van hatással a sportoló motivációjára. A sportra a kettő ötvözete, az úgynevezett interakciós szemlélet jellemző, melyben a résztvevő és az adott helyzet interakciója és együttes hatása határozza meg az egyén motivációját (Weinberg és Gould, 2011). Vallerand és Losier (1999) szerint a siker és a kudarc, a versenyhelyzet és a kooperáció, valamint az edzők magatartásformája van a legnagyobb hatással a sportolók motivációjára. Ezek határozzák meg a sportoló belső és külső motivációját, valamint az amotivációt is. Ennek hatására teljesíthet jobban a sportoló, de fejlődni fog a személyisége és a kitartása is. Mindezek alapján könnyű belátni, hogy az edző-sportoló kapcsolatnak igen jelentős hatása van az adott sportolók eredményeire, így végső soron a sportág és a sport egészére is. Több kutatás rámutat az edzői személyiség és az általa teremtett környezet fontosságára is. Az edző személye, szakmai hitelessége, hozzáállása, példaértékű értékközvetítése és támogató személyisége lehet az, ami igazán motiváló hatással lehet egy sportoló teljesítményére (Ames, 1992). Az edző által teremtett pozitív, támogató légkör jó hatással lehet a játékos teljesítményét befolyásoló teljesítőkészségre, ami magában foglalja a sportoló motivációját, ami által többletenergiát tud mozgósítani a jobb teljesítmény érdekében (Nádori, 1986). A megfelelő teljesítőkészség megléte pedig hatással van a döntésképeszségre és a kreativitásra (Sisa, 2018), melyek fejlesztése által a labdarúgó még hatékonyabb döntéseket képes hozni a pályán, így jobb produktum leadására is képes lesz. Duda (2013) szerint a sportoló motivációjában elengedhetetlen tényező az edző által teremtett motivációs környezet, melyet két irányból közelít meg.

Az egyik irány a sportolói motivációt erősíti, míg a másik irány a sportolói motivációt kevésbé erősíti. Ez tulajdonképpen annyit jelent, hogy a sportolóra pozitívan vagy éppen negatívan hathat az edző által megteremtett környezet. Ez alapján az is leszögezhető, hogy a motivációs légkört az határozza meg leginkább, hogy a felkészítésért felelős sportszakember miképpen kommunikál a sportolóval, hogyan érezteti az érintett játékosokkal, hogy fontos szerepet töltenek be a csapatban, illetve hogyan viselkedik és alakítja ki a környezetet a megmérettetések (edzés, mérkőzés) alatt. Kasuba (2018) edző-sportoló kapcsolatot vizsgáló tanulmányának célja az volt, hogy képet adjon Magyarország egyik kiemelt labdarúgó-akadémiáján dolgozó edzők és az ott nevelődő játékosok véleménye alapján a tehetséggondozás, a beválás, az edző-sportoló kapcsolat, valamint a család problémaköreiről. Kutatásának eredményeivel igazolja több korábbi szakirodalom kutatási eredményeit is, melyek azt támasztják alá, hogy az edzők és a játékosok kapcsolatát kölcsönös empátia kell hogy jellemezze, valamint egymás felé történő nyitottság szükséges ahhoz, hogy az edző megfelelő motivációs és bizalmi környezetet biztosítson a játékosai számára. Ennek elérése érdekében az edző és a játékos kapcsolatában az egymás felé történő nyitottság, őszinteség kiemelten fontos tényező kell legyen annak érdekében, hogy jobban megismerjék egymást, hiszen így még hatékonyabbá lehetne tenni az utánpótlásképzést, mely folyamat végén a beválás (a professzionális felnőtt labdarúgásba történő integrálódás) is a legmagasabb szinten történne meg. A kutatásban szereplő edzők véleménye szerint a labdarúgásban a jó eredmények elérésének feltételét leginkább az edző pozitív személyisége, szakmai felkészültsége és az edző és a játékos kapcsolatának minősége határozza meg. Bognár (2023) a tehetséggondozás folyamatát szemlélteti a sportakadémiák működésén belül. A gyerekekkel foglalkozó edzők és az egyéb területeken dolgozó sportszakemberek munkáján keresztül láthatjuk a képzés sporttudományos és pedagógiai összefüggéseit. A tehetséggondozás folyamatán keresztül képet kapunk arról is, hogy a nevelést és a sporttudományt tekintve a sportpedagógia hozzájuk képest hol helyezkedik el. Az is látható, hogy az egymással szoros összefüggésben lévő érzelmi, értelmi, szociális és pszichomotoros tanulás eredményeképpen az élsportolóvá válás folyamatában ezek kölcsönhatásában fejlődhet megfelelően a fiatalok tevékenységrendszere, valamint ezek együttes jelenléte által lesznek képesek professzionális és magas szinten teljesíteni. Ezért fontos, hogy az edzők, testnevelők, pedagógusok, szülők az életkorra, fejlettségi és képességszintre épülő pedagógiai módszereket, eszközöket és értékeléseket kiemelten kezeljék, ami által kialakulhat a versenyzőkben az életük végéig fenntartható sporthoz való kötődésük. A labdarúgás a világ egyik legnépszerűbb sportága, amely szinte bármilyen körülmények között elérhető és űzhető, hiszen egy labda jelenlétében egyszerűen szervezhető. Gortva (2024) szerint nem véletlen az sem, hogy a labdarúgás nagy tömegeket tud megmozgatni, ezáltal a nevelő hatása is kiemelkedő jelentőséggel bír. Már egészen fiatal korban tudnak azonosulni a sportággal az emberek, ezért a mozgás

megszerettetésén kívül közösségépítő ereje is van. Ebben a tanulmányban arra keressük a választ, hogy milyen a vizsgált labdarúgó-akadémiákon az edző-sportoló kapcsolat, és milyen szignifikáns eltérések fedezhetők fel a vidéki és a budapesti akadémiák között ezen a téren. Kutatási kérdésünk, hogy az edző-sportoló kapcsolat melyik akadémiai korosztályokban szorosabb, az edző és sportoló kapcsolatában a vidéki akadémiák idősebb korosztályaiban játszó játékosok bíznak jobban az edzőjükben, vagy pedig a fővárosi akadémiák hasonló korosztályú játékosai. Vizsgálandó kérdés, hogy az edzők pedagógiai és szakmai felkészültsége, illetve az általuk megteremtett motivációs környezet összefüggésbe hozható-e a sportolók motivációjával, vagy az egyáltalán nem releváns ebből a szempontból, illetve hogy az edző és a sportoló kapcsolatában a vizsgált 4 akadémiai korosztályt tekintve van-e szignifikáns különbség.

Feltételezzük, hogy az edző-sportoló kapcsolatban a vidéki akadémiák idősebb labdarúgói jobban bíznak az edzőjükben, mint a fővárosi akadémiákon. Feltevésünk szerint az edző pedagógiai és szakmai felkészültsége az edző-játékos kapcsolatban befolyásolja a játékos észlelt motivációs környezetét, így hat a játékos eredményeire. A vizsgálat kezdetén azt feltételezzük, hogy az edző és a sportoló kapcsolatában az U15-ös, U16-os, U17-es és U19-es korosztályokban nincs szignifikáns különbség.

Az anyag és módszer

Mintaválasztás és adatfelvétel

A vizsgálatban szereplő intézmények a 303/2019. (XII. 12.) Korm. rendelet alapján államilag elismert sportakadémiák, amelyek az utánpótlás-nevelés rendszerében kiemelt szerepet töltenek be. A mintaválasztás során hat magyarországi államilag elismert labdarúgó-akadémián sportoló U15–U19-es korosztályokban játszó labdarúgók vizsgálata mellett döntöttünk. Ennek eredményeként 326 utánpótlás-labdarúgót mértünk fel, akik közül mindenki a kutatásban szereplő kiemelt labdarúgó-akadémiák fiú szakágának korosztályos csapataiban játszik. A korosztályos és a klub szerinti bontást az 1. táblázat mutatja be. A vizsgált populáció tagjai a 2024/2025-ös bajnoki szezonban a Magyar Labdarúgó Szövetség országos kiemelt bajnokságaiban szerepelnek, ahol többnyire az ország kiemelt akadémiai ellen játszanak, így a szezon során garantált volt, hogy szinte minden mérkőzésen megfelelő kihívások elé voltak állítva a játékosok, ami a vizsgált területeket illetően egy nagyon fontos szempont volt. A felmérésbe három budapesti és három vidéki akadémia került be, ahol a klubokra lebontott kérdőíveket kitöltő játékosok számát szintén az 1. táblázat szemlélteti.

	U15 (2010)	U16 (2009)	U17 (2008)	U19 (2006-2007)	Összesen
Debrecen	0	2	14	21	37
Kisvárd	14	7	0	16	37
FTC	16	11	16	15	58
Honvéd	10	14	18	9	51
Győr	24	20	22	13	79
Vasas	20	19	13	12	64
Összesen	84	73	83	86	326

1. táblázat: A vizsgálati minta klubok és korosztályok szerinti eloszlása (forrás: saját szerkesztés)

Kizárólag a bajnokságban pályára lépő labdarúgók tartoztak bele a felmért populációba, akik közül 140 labdarúgó 8-10 éve, míg 130 játékos már több, mint tíz éve űzi a labdarúgást. A minta résztvevői 2006–2010 között született labdarúgók voltak, akik közül a 2010-ben született labdarúgók az U15-ös korosztályhoz, a 2009-ben született játékosok az U16-os korosztályhoz, a 2008-ban született labdarúgók az U17-es korosztályhoz, míg a 2006–2007-ben született játékosok az U19-es korosztályhoz tartoznak. Ezen összefüggéseket tekintve az U15-ös, U17-es és U19-es korosztályokban közel egyforma számú labdarúgó töltötte ki a kérdőíveket, míg csupán az U16-os korosztályban marad el némileg a kitöltők száma. Ennek következtében a vizsgált területeket illetően jól összehasonlíthatóak voltak a vizsgált korosztályok a közel megegyező százalékos arányok miatt.

Az adatfelvétel teljes körű volt, amelynek során megismertük a sportolók szociodemográfiai adatait (nem, életkor), valamint a sportággal, sportolással kapcsolatos háttérinformációkat is. A játékosok motivációja a sportmotivációs skálával (Pelletier, Fortier, Vallerand, Tuson, Brière és Blais, 1995) került felmérésre. A skálát Deci és Ryan (1985) önmeghatározás-elmélete alapján alkották meg, melynek az általunk kiválasztott és összeállított 19 iteme három faktorra bontható. Ezek közül az első a külső motiváltság, ahol a személy a sportot a külső jutalmakért végzi (pl. anyagiak, hírnév), de jellemző a külső nyomás és ösztönzés is. A második faktor a belső motiváltság, ahol a játék szeretete, a szenvedély és önmaga fejlesztése hajtja az egyént. A harmadik faktor az amotiváció, amikor a sporton belüli frusztráció hatásaként a sportág abbahagyásának gondolata jelenik meg a sportolónál. A válaszokat 1-től 7-ig terjedő skálán adták meg a játékosok, ahol az 1-es jelentése „egyáltalán nem befolyásolja”, míg a 7-es jelentése „teljes mértékben befolyásolja” volt. A sportban tapasztalható észlelt motivációs környezet vizsgálatához a PMCSQ (Newton, Duda és Yin, 2000) -kérdőívet használtuk, amelyet Révész és munkatársai (2014) adaptáltak magyar nyelvre. A teszt 33 item segítségével teszi

mérhetővé az edzők viselkedésmintázatát és azok következményeit, mely jól alkalmazható egyéni és csapatsportágak esetén is. A PMCSQ két faktorra (feladatorientáció és egoorientáció) és azokon belül 3-3 további alskálára bontható. A feladatorientációhoz a kooperatív tanulás, a csapaton belüli szerep és a fejlődésre való törekvés sorolható. Ezáltal a feladat-központúság azokat a tényezőket foglalja magába, melyek azt fejezik ki, hogy az egyén számára mennyivel fontosabb inkább a fejlődés, a közös tanulás és a közös siker, továbbá fontos számára, hogy a csapaton belüli szerepek tisztázottak legyenek. Minél magasabbak ezek az értékek, annál pozitívabb és bátorítóbb az a légkör, amelyet az edző teremtet. Az egoorientációhoz a hibázástól való félelem és az ezért járó büntetés, az egyenlőtlen elismerés és a csapaton belüli rivalizálás sorolható. Ezek az alskálák arra mutatnak rá, hogy a sportoló mennyire versengő, rivalizáló, mennyire fél a hibázástól és azok következményeitől, illetve hogy mennyire fontos számára az egyenlő bánásmód. Az is fontos tényező, hogy mennyire hasonlítja össze magát másokkal, és ez alapján miként értékeli önmagát. A magasabb értékek ebben az esetben a csapaton belüli negatívabb hangulatra utalhatnak. A válaszokat 1-től 5-ig terjedő skálán kellett megadni, ahol az 1-es jelentése „Egyáltalán nem értek egyet”, míg az 5-ös jelentése „Teljesen egyetértek” volt. Az edző-sportoló kapcsolat vizsgálatához CART-Q (Jowett és Ntoumanis, 2004) -kérdőívet használtunk fel, melyet kiegészítettünk további itemekkel, melyek által közelebb kerülhettünk az edző-sportoló viszony összefüggéseinek a megfejtéséhez. Ez a 23 itemből álló kérdőív lehetőséget biztosít olyan vizsgálati kérdések feltevésére is, amelyek közvetlenül vizsgálják a sportoló és az edző kapcsolatát, és a teszt kitöltését követően közvetlenül be lehet kapcsolódni a két személy kapcsolatának javításába. Az itemek az elköteleződést, az edzőre és a sportolóra jellemző közelséget, valamint a komplementaritást mérték fel. Az elköteleződés kognitív oldalról megmutatja a sportági elkötelezettséget, az edző-játékos hosszú távú kooperációját, ami magában foglalja az egyéni és közös szakmai elképzeléseket, tervek. A közelség az edző-játékos közötti bizalmi légkört, egymás elfogadását és az egymáshoz való kötődést mutatja meg. A viselkedésre vonatkozó komplementaritás az edzéseken és a mérkőzéseken tanúsított cselekedeteket vizsgálja meg. A lehetséges válaszokat egy 7-es skálán lehetett megadni, ahol az 1-es jelentése „Egyáltalán nem értek egyet” míg a 7-es jelentése „Teljesen egyetértek” volt.

A kérdőíveket Google Űrlapok formájában töltötték ki a vizsgálatba bevont személyek, akadémiánként eltérő körülmények között. Volt, ahol edzés előtt, volt, ahol minden érintett korosztály együtt, azonos időben. A kérdőíveket a 2024/2025-ös bajnoki évad őszi szezonjának végén töltötték ki.

A kutatást nehezítő tényezők

A kutatást nehezítette, hogy a vizsgált akadémiákon az U15–U19 korosztályoknak kiküldött kérdőíveket nem mindenki töltötte ki, ami nem tette lehetővé a vizsgált területek korosztályokra vonatkoztatott teljes körű összehasonlítását. Hátráltató tényező volt, hogy

személyesen nem tudtunk részt venni ezeken a felméréseken, így az akadémiai korosztályos edzők legnagyobb igyekezetének ellenére sem sikerült minden játékosal kitölteni a kérdőíveket. Későbbi adatfelvételek esetén a kitöltési körülmények egységesítése és a kitöltési arány javítása segíthet az érvényesség további növelésében. Az online kérdőíves módszer lehetővé tette a nagy elemszámú adatfelvételt, ugyanakkor korlátozta a személyes kontroll és az azonnali szakmai visszajelzés lehetőségét. Fontos hangsúlyozni, hogy a vizsgálat során alkalmazott kérdőívek kutatási és nem diagnosztikus vagy intervenciók célját szolgálták. Ezt a kutatás egyik módszertani korlátjaként kezeljük, amelyet egy jövőbeni kutatásban igyekszünk kiküszöbölni a megfelelő szakember jelenlétének biztosításával. Mindezen tényezőktől függetlenül a vizsgált minta alapján megfelelő visszajelzést kaptunk a vizsgált területeket illetően.

Az adatelemzés

Az eredményeket a táblázatban átlag $\pm$ szórásként adtuk meg. Az adatok normál eloszlását Kolmogorov–Smirnov-tesztel vizsgáltuk meg. A variancia homogenitását Levene-tesztel igazoltuk. A statisztikai teljesítmény növelése érdekében korosztályonként vizsgáltuk meg a kérdéseket. A korosztályok közötti különbségek feltárására egyirányú varianciaanalízist (ANOVA) használtunk. Szignifikáns különbség esetén Bonferroni post-hoc tesztet alkalmaztunk. A két helyszín (vidék és főváros) közötti különbségek bemutatására kétmintás T-próbát végeztünk. A részletes statisztikai mutatók (t- és F-értékek, valamint a számítható esetekben hatásnagyságok) az elemzés során rögzítésre kerültek. Jelen tanulmányban a terjedelmi korlátok és az olvasmányosság megőrzése érdekében ezeket szelektíven, elsősorban a főbb összefüggések mentén közöljük. A kétmintás összehasonlítások értelmezését Cohen-féle hatásnagyság-küszöbértékek segítették, míg a korosztályi különbségek esetében az eredményeket kvalitatív módon értelmeztük.

A szignifikanciaszint minden esetben $p < 0,05$. Minden statisztikai elemzést SPSS Windows 25.0 szoftver segítségével végeztünk el, melynek során a statisztikai mutatók megfelelő alapot adnak a vizsgálat hitelességéhez.

A kézirat szerkesztési elvei szerint a közölt statisztikai információk minden esetben elegendő alapot biztosítanak a vizsgált csoportok közötti különbségek megbízható értelmezéséhez és a kutatási kérdések megválaszolásához. A részletes próbastatisztikák és numerikus hatásnagyságok táblázatos közlésének elhagyása nem befolyásolja az eredmények érvényességét, hanem a közlés fókuszát és áttekinthetőségét szolgálja.

Etikai megfontolások

A kutatásban való részvétel önkéntes volt, és teljes anonimitást, illetve adatvédelmet biztosítottunk, személyazonosításra alkalmas adatokat semmilyen formában nem gyűjtöttünk és kezeltünk. A vizsgálatban részt vevő sportolók beleegyező nyilatkozatot tettek. Kiskorú résztvevők esetében a törvényes képviselők szülői hozzájárulása is rendelkezésre állt. A kutatás etikai megfelelőségét az intézményi kutatásetikai irányelveknek megfelelően biztosítottuk. A vizsgálat nem intervenciós és nem diagnosztikus jellegű volt, lebonyolítása megfelelt az irányadó sporttudományi és kutatásetikai alapelveknek. A kutatás elvégzéséhez és az eredmények tudományos publikálásához a Sportállamtitkárság szakmai felügyelete alá tartozó Labdarúgó Módszertani Központ előzetes hozzájárulását beszereztük.

Eredmények

A kérdőív, ahogyan erre már utaltunk, jelen tanulmány témájánál jóval bővebb, sokrétűbb összefüggéseket tárt fel. Terjedelmi okokból most csak arra vállalkozhattunk, hogy egy résztémát mutassunk be. Ennek megfelelően jelen tanulmányban az alsókálák teljes pontszámainak elemzése helyett az egyes itemek szintjén történő vizsgálatot alkalmaztuk, mivel ez lehetőséget teremtett az edző-sportoló kapcsolat és az 0 motivációs környezet árnyaltabb, sportpedagógiai szempontú értelmezésére, különös tekintettel a korosztályi és regionális különbségek feltárására.

Az edző és a sportoló kapcsolatának vizsgálatával összefüggő kérdésekben megmutatkozó szignifikáns különbségeket a 2. táblázat mutatja be.

	Korosztály				
Kérdés	U15	U16	U17	U19	
	n = 84	n = 73	n = 83	n = 86	F-érték
Mindig támogatónak és hoz- zám közel álló szakembernek tartom az edzőmet.	5,69±1,19	5,85±1,26	5,94±1,37	5,23±1,66^{*,§}	4,284
Lojális vagyok az edzőm irányába.	6,19±0,97^{&}	6,05±1,33	6,12±1,22	5,67±1,45	2,855
Folyamatosan érzem a fejlő- dést, ezért az edzőm segíthet a sikeres karrier elérésében.	6,06±1,02	5,88±1,17	6,01±1,24	5,42±1,50^{*,§}	4,635
Szimpatikus embernek tartom az edzőmet.	6,25±1,08	6,32±1,20	6,28±1,31	5,57±1,68^{*,§}	5,874
Szakmailag felkészült az edzőm, ezért hiszek benne.	6,32±1,02	6,53±0,89	6,46±1,03	5,69±1,40^{*,§}	9,992
Minden tisztelem az edzőmé.	6,56±0,89	6,41±1,02	6,39±1,06	5,83±1,49^{*,§}	6,64
Bizalmi és nyugodt légkört teremt az edzőm az edzések és a mérkőzések alatt.	5,25±1,35	5,62±1,37	5,90±1,28^{*,&}	5,27±1,53	4,205
Az edzések, mérkőzések alatt tisztelttel és felelősséggel tartozom az edzőmnek.	6,54±0,79	6,36±0,94	6,54±0,81	6,10±1,22^{*,§}	3,852
Minden edzésen, amelyet az edzőm tart, a maximumra töreksem.	6,61±0,72	6,71±0,71	6,78±0,66	6,33±1,08^{*,§}	5,015
Az edzőm mérkőzés alatti viselkedése feszültté és idegessé tesz.	3,30±1,73^{*,§}	2,59±1,63	2,60±1,56	3,09±1,80	3,608
Az edzőm akkor is támogat, ha hibázok.	5,71±1,44	5,90±1,21	5,96±1,44	5,37±1,46[§]	3,019
Az edzőm kispadon történő viselkedése megzavar, időn- ként elvonja a figyelmemet a mérkőzések alatt.	3,21±1,90	2,15±1,54^{*,&}	2,33±1,66^{*,&}	3,14±1,91	7,659
Az edzőm kontrollálja az érzelmeit mérkőzések alatt, ami pozitív hatással van a teljesítményre is.	5,17±1,33	5,32±1,32	5,13±1,56	4,62±1,69[#]	3,434

2. táblázat: Edző-sportoló kapcsolat a játékosok szemszögéből nézve (forrás: saját szerkesztés)

Megjegyzés: * = Szignifikáns különbség az U15-ös korosztálytól; # = Szignifikáns különbség az U16-os korosztálytól; § = Szignifikáns különbség az U17-es korosztálytól; & = Szignifikáns különbség az U19-es korosztálytól. A szignifikáns különbség minden esetben $p < 0,05$.

Az edző-sportoló kapcsolatot vizsgálva az U19-es korosztály három területen is szignifikánsan különbözik a többi korosztálytól. Az U19-es labdarúgók ($5,57 \pm 1,68$; U17: $p = 0,004$; U16: $p = 0,003$; U15: $p = 0,007$) tartják kevésbé szimpatikus embernek az edzőjüket, de ez a korosztály ($5,69 \pm 1,40$; U17: $p < 0,001$; U16: $p < 0,001$; U15: $p = 0,001$) az, aki nem teljesen érzi szakmailag felkészültnek az edzőjét, valamint ők azok ($5,83 \pm 1,49$; U17: $p = 0,010$; U16: $p = 0,009$; U15: $p < 0,001$), akik az edzőjük felé tanúsított tiszteletet vizsgálva szignifikánsan különböznek a fiatalabb akadémiai korosztályoktól. A vizsgálatból az is megállapítható, hogy az U19-es labdarúgók ($5,23 \pm 1,66$) kevésbé érzik támogatónak és hozzájuk közel álló személynek az edzőjüket, ami szignifikáns különbséget mutat az U16-os ($p = 0,034$) és az U17-es korosztályokhoz ($p = 0,006$) képest. Az edzőjük felé az U15-ös játékosok a leglojálisabbak ($6,19 \pm 0,97$; $p = 0,048$), ami szignifikánsan magasabb értéket mutat, mint az U19-es korosztályban.

Az edző és a sportoló kapcsolatát – korosztályokra bontva – megvizsgáltuk a vidéki és fővárosi akadémiai vonatkozásában is, amit a következő táblázatok (3., 4., 5., 6. táblázat) szemléltetnek.

U15				
Kérdés	Vidék	Főváros	Sig. (2 tailed)	t-érték
	n = 84	n = 73		
	Átlag±Szórás			
Minden edzésen, amelyet az edzőm tart, a maximumra törekszem.	6,29±0,98	6,87±0,40	<0,001	3,938
Minden edzésen barátságos hangulatot teremt az edzőm, ami átragad rám is.	6,03±0,82	5,04±1,49	<0,001	3,633
Az edzőm kellőképpen higgadt és nyugodt.	5,29±0,95	4,52±1,41	0,005	2,856
Az edzőm kontrollálja az érzelmeit mérkőzés alatt, ami pozitív hatással van a teljesítményemre is.	5,63±0,99	4,78±1,45	0,003	3,045

3. táblázat: Edző-sportoló kapcsolat vidék-főváros összehasonlításban (U15-ös korosztály) (forrás: saját szerkesztés)

Az U15-ös korosztály edző-sportoló kapcsolatát vizsgálva vidék-főváros vonatkozásban megállapítható, hogy a vidéki akadémiák három vizsgált területen szignifikánsan különböznek a fővárosi akadémiáktól. Ezek közé tartozik az edző által az edzéseken teremtett barátságos hangulat ($6,03 \pm 0,82$; $p < 0,001$), az edzői higgadtság és nyugodtság ($5,29 \pm 0,95$; $p = 0,005$), valamint a mérkőzés alatti edzőre jellemző érzelmi kontroll ($5,63 \pm 0,99$; $p = 0,003$), ami pozitív hatással van a játékos teljesítményére. Ezzel szemben szignifikánsan magasabb értéket látunk a fővárosi akadémiáknál, ahol a labdarúgók szerint ($6,87 \pm 0,40$; $p < 0,001$) az edzőjük által megtartott tréningeken mindig a maximális teljesítményre törekszenek, szemben a vidéki akadémiák labdarúgóival.

U16				
Kérdés	Vidék	Főváros	Sig. (2 tailed)	t-érték
	n = 29	n = 44		
	Átlag±Szórás			
A mérkőzés, edzés alatt és után az edzőm a kritikát építő jelleggel fogalmazza meg.	5,34±1,79	6,18±1,01	0,013	2,537
Az edzőm kellőképpen higgadt és nyugodt.	4,72±1,66	5,50±1,30	0,029	2,226
Az edzőm kispadon történő viselkedése megzavarja, időnként elvonja a figyelmemet a mérkőzés alatt.	2,66±1,89	1,82±1,16	0,022	2,338

4. táblázat: Edző-sportoló kapcsolat vidék-főváros összehasonlításban (U16-os korosztály)

(forrás: saját szerkesztés)

Az U16-os korosztályokban a labdarúgók által megadott értékek alapján a fővárosi akadémiák két vizsgált területen szignifikánsan különböznek a vidéki akadémiáktól. Szignifikáns különbség látható abban, hogy az edzéseken és a mérkőzéseken az edzők építő jelleggel kritizálnak ($6,18 \pm 1,01$; $p = 0,013$), valamint nyugodtabbak és higgadtabbak ($5,50 \pm 1,30$; $p = 0,029$), mint a vidéki akadémiák edzői. A fővárosi akadémiákkal ellentétben a játékosok szignifikánsan magasabb értéket adtak meg a vidéki akadémiákat illetően ($2,66 \pm 1,89$; $p = 0,022$) abban a kérdésben, hogy az edző kispadon történő viselkedése megzavarja és jobban elvonja a játékosok mérkőzés közbeni figyelmét.

U17				
Kérdés	Vidék	Főváros	Sig. (2 tailed)	t-érték
	n = 36	n = 47		
	Átlag±Szórás			
Mindig támogatónak és hozzám közel álló szakembernek tartom az edzőmet.	5,53±1,55	6,26±1,13	0,016	2,464
Folyamatosan érzem a fejlődést, ezért az edzőm segíthet a sikeres karrier elérésében.	5,67±1,45	6,28±0,99	0,026	2,268
Szakmailag felkészült az edzőm, ezért hiszek benne.	6,17±1,27	6,68±0,75	0,025	2,29
Minden tisztelem az edzőmé.	6,06±1,26	6,30±0,85	0,013	2,543
Bizalmi és nyugodt légkört teremtet az edzőm az edzések és mérkőzések alatt.	5,47±1,42	6,23±1,06	0,007	2,787
Minden edzésen barátságos hangulatot teremtet az edzőm, ami átragad rám is.	5,33±1,51	6,06±1,32	0,022	2,341
Az edzőm kellőképpen higgadt és nyugodt.	4,31±1,83	5,91±1,15	<0,001	4,884
Az edzőm akkor is támogat, ha hibázok.	5,50±1,66	6,32±1,14	0,01	2,655
Féldőben az edzőm arra helyezi a hangsúlyt, hogy mit kell csinálnom egy adott játékhelyzetben, nem pedig arra, hogy mit nem sikerült megvalósítanom az első féldőben.	5,19±1,28	6,15±1,21	<0,001	3,461

5. táblázat: Edző-sportoló kapcsolata vidék-főváros összehasonlításban (U17-es korosztály)

(forrás: saját szerkesztés)

Az U17-es korosztályokban a vidéki akadémiákkal (5,19±1,28; $p = 0,001$) ellentétben a játékosok szignifikánsan magasabb értéket adtak meg a fővárosi akadémiákat illetően abban a kérdésben, hogy a féldőben az edző arra helyezi a hangsúlyt, hogy mit kell csinálniuk egy adott játékhelyzetben, nem pedig arra, hogy mit nem sikerült megvalósítaniuk az első féldőben. Szignifikáns különbséget mutat, hogy a fővárosi akadémiák játékosai szerint az edzőjük megfelelően higgadt, nyugodt (5,91±1,15; $p < 0,001$), valamint akkor is támogató, ha a játékosai hibáznak (6,32±1,14; $p = 0,010$). A fővárosi akadémiái labdarúgók szignifikánsan magasabb értéket (6,26±1,13; $p = 0,016$) adtak meg a vidéki akadémiái labdarúgókhoz képest abban a kérdésben, hogy az edzőjüket támogatónak és hozzájuk közel álló szakembernek tartják. A fővárosi akadémiákon a játékosok (6,68±0,75; $p = 0,025$) felkészültebbnek tartják, és ezért jobban is hisznek az edzőjükben, így szignifikáns különbség mutatkozik a vidéki akadémiák labdarúgóihoz képest.

U19				
Kérdés	Vidék	Főváros	Sig. (2 tailed)	t-érték
	n = 50	n = 36		
	Átlag±Szórás			
Mindig támogatónak és hozzám közel álló szakembernek tartom az edzőmet.	5,58±1,52	4,75±1,74	0,022	2,341
Lojális vagyok az edzőm irányába.	5,98±1,34	5,25±1,51	0,021	2,349
Folyamatosan érzem a fejlődést, ezért az edzőm segíthet a sikeres karrier elérésében.	5,88±1,25	4,78±1,60	0,001	3,571
Szimpatikus embernek tartom a tréneremet.	6,04±1,38	4,92±1,85	0,002	3,215
Szakmailag felkészült az edzőm, ezért hiszek benne.	6,04±1,16	5,19±1,56	0,005	2,88
Minden tisztelem az edzőmé.	6,24±1,28	5,25±1,59	0,002	3,185
Bizalmi és nyugodt légkört teremt az edzőm az edzések és mérkőzések alatt.	5,74±1,33	4,61±1,57	0,001	3,587
Az edzések, mérkőzések alatt tisztelettel és felelősséggel tartozom az edzőmnek.	6,44±0,92	5,64±1,43	0,002	3,137
Minden edzésen, amit az edzőm tart, a maximumra törekszem.	6,56±0,81	6,00±1,33	0,018	2,418
Minden edzésen barátságos hangulatot teremt az edzőm, ami átragad rám is.	5,96±1,30	4,72±1,54	<0,001	4,014
Az edzőm mérkőzés alatti viselkedése feszültté és idegessé tesz.	2,70±1,52	3,64±2,01	0,016	2,457
Az edzőm kellőképpen higgadt és nyugodt.	5,38±1,36	4,25±1,66	0,001	3,451
Az edzőm akkor is támogat, ha hibázok.	5,66±1,25	4,97±1,64	0,031	2,198
Féldőben az edzőm arra helyezi a hangsúlyt, hogy mit kell csinálnom egy adott játékhelyzetben, nem pedig arra, hogy mit nem sikerült megvalósítanom az első féldőben.	5,78±1,13	4,92±1,73	0,006	2,798
Az edzőm a féldőket arra használja fel, hogy megerősítse az önbizalmamat/önbizalmunkat.	5,78±1,11	4,36±1,69	<0,001	4,69

6. táblázat: Edző-sportoló kapcsolat vidék-főváros összehasonlításban (U19-es korosztály)

(forrás: saját szerkesztés)

Az U19-es korosztályokban a labdarúgók által megadott értékek alapján megállapítható, hogy az edző és a sportoló kapcsolatának vizsgálatában a vidéki akadémiák az alábbi vizsgált területen szignifikánsan különböznek a fővárosi akadémiáktól. A vidéki akadémián játszó labdarúgók ($5,88 \pm 1,25$; $p = 0,001$) által megadott értékek szignifikánsan magasabbak abban a kérdésben, hogy ők folyamatosan érzik a fejlődést, ezért véleményük szerint az edzőjük segítheti őket a sikeres karrier elérésében. Ezenfelül az is megállapítható, hogy a vidéki játékosok szerint ($5,74 \pm 1,33$; $p = 0,001$) az edző bizalmi és nyugodt légkört teremt az edzések és mérkőzések alatt. A vidéki akadémiái játékosok ($5,78 \pm 1,11$; $p < 0,001$) szerint az edzőjük a félidőket arra használja fel, hogy megerősítse az önbizalmukat, ami szignifikánsan jobb értéket mutat, mint a fővárosi akadémiákon. Szignifikáns a különbség abban is, hogy a vidéki játékosok szimpatikusabbnak ($6,04 \pm 1,38$; $p = 0,002$), szakmailag felkészültebbnek ($6,04 \pm 1,16$; $p = 0,005$) tartják az edzőjüket, ami által jobban is tisztelik ($6,24 \pm 1,28$; $p = 0,002$) őket, mint a fővárosi játékosok. A vidék-Budapest összehasonlítások esetében a különbségek nemcsak statisztikailag voltak szignifikánsak, hanem közepes-nagy hatásnagyságot is mutattak (Cohen $d = 0,51-0,80$), ami a gyakorlati relevanciát is alátámasztja.

A sportoló észlelt motivációs környezetét vizsgáló kérdésekben megmutatkozó szignifikáns különbségeket és összefüggéseket a 7. táblázat mutatja be.

Kérdés	Korosztály				F-érték
	U15 n = 84	U16 n = 73	U17 n = 83	U19 n = 86	
A csapatban előfordul, hogy az edző azért ideges, mert valaki gyakran hibázik.	3,27±1,13	2,38±1,08^{*,§,&}	2,90±1,04	3,30±0,95	12,802
A csapatban az edző többet foglalkozik a jobb képességű labdarúgókkal.	2,71±1,52	2,05±1,15^{*,&}	2,25±1,25	2,70±1,30	4,965
A csapatunkban minden játékosnak megvan a szerepe a siker elérésében.	4,51±0,70	4,34±0,83	4,23±0,95	3,98±1,20[*]	4,740
A csapatban hamarabb lecserélésre kerülnek azok a játékosok, akik többet hibáznak.	3,30±1,03	2,92±1,11^{&}	3,14±1,26	3,47±0,94	3,574
A csapatban az edzőnek léteznek kedvenc játékosai.	2,95±1,35	2,52±1,29^s	3,08±1,34	2,99±1,28	2,721
A csapatban az edző felemeli a hangját, ha valaki rosszabbul teljesít.	3,54±1,05	2,56±1,16^{*,§,&}	3,11±1,15	3,33±0,91	11,709
A csapatban előfordul, hogy csak a jó mutatókkal bíró játékosok kapnak dicséretet.	2,87±1,05	2,44±1,14	3,00±1,22[#]	2,86±1,29	3,240
A csapatban a játékosok büntetésben részesülnek, ha elrontanak valamit.	2,50±1,15^s	2,01±1,17	1,78±1,02	2,20±1,24	5,738
A csapatban minden játékos egyformán fontosnak számít.	4,31±1,00	4,11±1,00	3,88±1,25	3,78±1,25[*]	3,653
A csapatban az edző egymás segítségére buzdítja a labdarúgókat.	4,42±0,79	4,52±0,64	4,52±0,81	4,13±0,93^{*,§}	4,362
A csapatban az edző sokszor sugallja, hogy számára kik a legerősebb játékosok.	2,55±1,05	2,15±1,12^s	2,66±1,23	2,51±1,25	2,708
A csapatban arra figyelünk, hogy minden egyes edzésen, mérkőzésen fejlődjünk, és javuljon a teljesítményünk.	4,56±0,64	4,58±0,74	4,61±0,64	4,16±0,93^{*,#,§}	6,685
A csapatban a játékosok igazi csapatot alkotva dolgoznak egymás sikeréért.	4,17±0,92	4,41±0,79^{s,&}	3,96±1,06	3,77±1,10	6,185

7. táblázat: A sportoló észlelt motivációs környezetének korosztályonkénti vizsgálata (forrás: saját szerkesztés)

Megjegyzés: * = Szignifikáns különbség az U15-ös korosztálytól; # = Szignifikáns különbség az U16-os korosztálytól; § = Szignifikáns különbség az U17-es korosztálytól; & = Szignifikáns különbség az U19-es korosztálytól. A szignifikáns különbség minden esetben $p < 0,05$.

A sportoló észlelt motivációs környezetét vizsgálva megállapítható, hogy az edzői idegességet az U16-os labdarúgók ($2,38 \pm 1,08$) szerint nem a játékos gyakori hibázása okozza, ami szignifikáns különbséget mutat az U15-ben ($p < 0,001$), az U17-ben ($p = 0,014$) és az U19-ben játszó játékosokhoz ($p < 0,001$) képest. Szintén az U16-os ($2,05 \pm 1,15$) játékosok gondolják legkevésbé azt, hogy az edző csak a jobb képességű játékosokkal foglalkozik többen, ami szignifikánsan jobb értéket mutat az U15-ben ($p = 0,011$) és az U19-ben ($p = 0,014$) játszó labdarúgókhoz képest. Az U19-es játékosok úgy érzik, hogy az edző kevésbé buzdítja egymás segítésére, támogatására a játékosokat, ami szignifikánsan alacsonyabb érték, mint az U16-os ($4,52 \pm 0,64$; $p = 0,015$) és az U17-es korosztályokban ($4,52 \pm 0,81$; $p = 0,011$). Az U16-os csapatban a játékosok úgy gondolják, hogy igazi csapatot alkotva dolgoznak egymás sikeréért, ami szignifikánsan magasabb érték az U17-es ($3,96 \pm 1,06$; $p = 0,030$) és az U19-es játékosok ($3,77 \pm 1,10$; $p < 0,001$) által megadottaknál.

Megbeszélés, következtetések

A kapott eredmények a kutatás elején megfogalmazott kutatási kérdések és hipotézisek tükrében értelmezhetők. A vidéki és a fővárosi akadémiák közötti különbségekre vonatkozó feltételezéseink részben megerősítést nyertek, különösen az idősebb korosztályok esetében, míg az egyes életkori csoportok összehasonlítása ennél árnyaltabb, több tényező által befolyásolt összefüggérendszerként tárt fel.

Az edző és a sportoló kapcsolatának korosztályonkénti vizsgálatából azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az U19-es korosztályban nem olyan mértékű az edzői támogatás, mint a fiatalabb korosztályokban, pedig a felnőtt labdarúgás előszobájában nagyon fontos lenne az edző mentális és szakmai támogatása. Ezt a gondolatot Kasuba (2018) tanulmánya is alátámasztja, aki szerint az edző-játékos kapcsolatban az egymás felé történő nyitottság, őszinteség, a megfelelő bizalmi környezet kialakítása kiemelten fontos tényező kell hogy legyen. Szerinte a jó eredmények elérésének feltétele az edző pozitív személyisége, szakmai felkészültsége és az edző és a játékos kapcsolatának minősége. Éppen ezért nem véletlen az sem, hogy a fiatalabb akadémisták lojálisabbak az edzőjük felé, mint az idősebb társaik. A vizsgálatból az is kimutatható, hogy az U19-es labdarúgók kevésbé hisznek az edzőjükben, aki segítheti őket a folyamatos fejlődésben és a sikeres karrierjük elérésében, ami miatt az edzőjük irányába tanúsított szimpátia is alacsony szintet mutat. Ezek a labdarúgók szakmailag sem érzik felkészültnek az edzőjüket, ezért nem feltétlenül hisznek benne, tiszteletet sem tanúsítanak felé, ami a felnőtt labdarúgásba történő belépés előtt nem egy ideális állapot. Ezért fontos Ames (1992) állítása, aki szerint az edző személye, szakmai hitelessége, hozzáállása, példaeértékű értékközvetítése és támogató személyisége lehet igazán motiváló hatással egy

sportoló teljesítményére. A vizsgálatok alapján az is elmondható, hogy az U19-es korosztályban az edző kevésbé teremt bizalmi és nyugodt légkört az edzések és a mérkőzések alatt, így ezeken az eseményeken az edzővel szembeni tisztelet és felelősség sincs az elvárt szinten. Ezt a megállapítást Kasuba (2018) vizsgálata szintén alátámasztja, melyben a megkérdezett labdarúgók szerint az edzőjüknek kizárólag a csapat elért sikerei jelentik a prioritást, nem pedig a játékosok fejlődése, így nem tudnak felnézni rá, és nem is tisztelik őt. Ha összefüggéseiben vizsgáljuk az előbb leírtakat, akkor abból szinte egyenesen következik az a megállapítás is, hogy az U19-es játékosok az edzéseken nem képesek maximális odaadással dolgozni, mert nincs meg bennük az a belső hajtóerő, mint a fiatalabb társaiknál, akiknek az edzővel való viszonyuk magasabb szinten áll. Ennek megoldására fontosnak tekintjük az ebben a korosztályban dolgozó edzők sportszakmai edukációja mellett a mentális oktatást is, hiszen a felnőtt labdarúgás küszöbén álló játékosok irányába a szakmai felkészítés mellett a mentális támogatás is döntő jelentőséggel bír. Az U19-es játékosok hibázás esetén kevésbé érzik az edzőjük támogatását, akitől az elkövetett hibákért büntetésre számítanak, az elismerés pedig csupán azoknak jár, akik kevesebbet hibáznak (Révész, Bíró, Csáki, Horváth, Patócs, Kállay, Balácsi és Tóth, 2014). Tehát a jó edző a szakmai kompetenciái mellett pedagógusként és nevelőként is megfelelő képességekkel kell rendelkezzen ahhoz, hogy a legtöbbet hozza ki a sportolójából, hiszen a fenyegető és a büntetéseket sokszor kilátásba helyező szakember hátráltatja az edzőmunkát és a megfelelő teljesítmény elérését is (Budavári, 2007). Az előző megállapítással szemben a fiatalabb korosztályok hibázás esetén is élvezik az edzőjük bizalmát. Ezért tekinthető nagyon fontosnak, hogy az edző szakmai tudása mellett a személyisége és hozzáállása is kimagasló legyen (Fisher, Bejar, Larsen, Fynes és Gearity, 2017). Egy brit kutatás szerint a csapatszintű jó együttműködés és eredményesség rávilágít az edző-sportoló kapcsolat minőségére is (Hampson és Jowett, 2014). A vizsgálatból az is megállapítható, hogy az U15-ös labdarúgókat feszültebbé és idegesebbé teszi az edzőjük mérkőzés alatti viselkedése, mint az idősebb labdarúgókat. Ebből kifolyólag azt is alátámasztja a vizsgálat, hogy az U19-es játékosok teljesítményére nincs mély hatással az edzői érzelmi kontroll, míg a fiatalabb játékosok teljesítményére pozitív hatással van, amikor az edzőjük kontrollálja az érzelmeit a mérkőzés alatt. A vidék és főváros összehasonlítása tekintetében is fontos eredményekhez jutottunk az adatelemzés során. Az U15-ös korosztály edző-sportoló kapcsolatát vizsgálva bizonyítást nyert, hogy a vidéki akadémiákon az edző az edzéseken barátságosabb hangulatot teremt, higgadtságával és nyugodtságával pozitívabb hatással van a játékosok teljesítményére, mint a fővárosi akadémiákon. Ezt támasztja alá Mageau és Vallerand (2003) is, akik szerint az edző viselkedése, munkamorálja, valamint a sportolójával kialakított kapcsolata, a vele történő bánásmódja befolyásolja a sportoló kompetenciaérzését és autonómiáját. Éppen ezért valószínűsíthető, hogy az edző habitusának, felkészültségének és a játékosokkal kialakított kontaktjának köszönhetően a tréningeken a fővárosi akadémiái

labdarúgók mindig maximális teljesítményre törekszenek, szemben a vidéki akadémiák labdarúgóival. Ezt támasztja alá az is, hogy az U16-os korosztályokban a fővárosi akadémiák edzői az edzéseken és a mérkőzéseken építő jelleggel kritizálnak, valamint nyugodtabbak és higgadtabbak, mint a vidéki akadémiák edzői. Az U17-es korosztályokban a vidéki akadémiák edzőivel szemben a fővárosi trénernek a félidőben arra helyezik a hangsúlyt, hogy mit kell csinálniuk egy adott játékhelyzetben, nem pedig arra, hogy mit nem sikerült megvalósítaniuk az első félidőben, éppen ezért a fővárosi akadémiák játékosai szerint az edzőjük megfelelően higgadt, nyugodt, valamint akkor is támogató, ha a hibáznak (Révész és mtsai., 2014). Emiatt jobban hisznek az edzőjükben, akit felkészültebbnek, támogatóbbnak és hozzájuk közelállóbb szakembernek tartanak. Ugyanakkor Budavári (2007) gondolatai is bizonyosságot nyernek, mely szerint az edző és a sportoló között fennálló régebbi belső kapcsolat garantálhatja a jó eredmények elérését, ugyanakkor a nem megfelelő edzői magatartás még a legügyesebb gyereket is elriaszthatja az adott sportágtól. Az U19-es korosztályokat vizsgálva a vidéki akadémián játszó labdarúgók folyamatosan érzik a fejlődést, ezért véleményük szerint az edzőjük segítheti őket a sikeres karrier elérésében. Ezenfelül az is megállapítható, hogy a vidéki játékosok szerint az edző bizalmi és nyugodt légkört teremt az edzések és mérkőzések alatt, ami megerősíti az önbizalmukat is. Ebből eredően nem véletlen, hogy a vidéki játékosok szimpatikusabbnak, szakmailag felkészültebbnek tartják az edzőjüket, ami által jobban is tisztelik őket, mint a fővárosi játékosok. Az előző vizsgálati eredmények összhangban állnak Hampson és munkatársai (2014) eredményeivel, akik szerint azok a sportolók, akiknek közvetlenebb, bizalmibb és ezért hatékonyabb a munkakapcsolatuk a trénerükkel, sokkal elégedettebbek a saját helyzetükkel, magasabb a motivációjuk, ezért jobb teljesítményre is képesek a mentális jóllétüknek köszönhetően.

Meglátásunk szerint az edző-sportoló kapcsolat hatékonysága növelésének érdekében fontos lenne vizsgálni és továbbfejleszteni a hazai labdarúgásban dolgozó utánpótlásedzők pedagógiai kompetenciáit, vezetési képességeit, hiszen manapság a labdarúgásban megfigyelhető motivációs tényezők és a játékosok sporthoz való hozzáállása megváltozott, ami más motivációs környezet megteremtését igényli, ezenfelül pedig egészen komplikált és összetett feladatok elé állítja a jelenkor edzőit. Az edző a sportoló nevelésének tekintetében akkor lehet sikeres, ha szeret gyerekekkel foglalkozni, és képes őket motiválni és teljeskörűen fejleszteni (Bognár, Trzaskoma-Bicsérdy és Révész, 2009). Ez viszont célok és elhivatottság nélkül nem lehet működőképes. Az edzőnek a szakmaisága mellett a megfelelő pedagógiai felkészültsége is szükséges ahhoz, hogy a sportolóját felkészítse a jövő kihívásaira, és önmagát is szisztematikusan fejlessze (Gombocz, 2008).

Az eredmények lehetővé teszik hipotéziseink részletes vizsgálatát. A hipotézis, miszerint nincs szignifikáns különbség az edző-sportoló kapcsolatban a korosztályok között, nem igazolódott, mivel több területen is szignifikáns eltérések jelentkeztek. Feltételezésünk,

amely szerint a vidéki akadémiák idősebb labdarúgói jobban bíznak edzőjükben, igazolódott. Sportpedagógiai szempontból fontos eredmény, hogy feltételezésünk, amely szerint az edző felkészültsége befolyásolja a játékos motivációs környezetét és eredményeit, igazolódott. Érdekes eredmény, hogy feltevésünk, amely szerint nincs szignifikáns különbség az edző-sportoló kapcsolatban az U15-ös, U16-os, U17-es és U19-es korosztályok között, nem igazolódott, mivel több mutatóban is szignifikáns eltérések jelentkeztek. Hipotéziseink átfogó értékelését a 8. táblázatban közöljük.

Hipotézis tartalma	Eredmény	Igazoltság
A sportoló-edző kapcsolatban a vidéki akadémiák idősebb játékosai jobban bíznak edzőjükben, mint a fővárosi akadémiák hasonló korosztályai.	Az U19-es vidéki játékosok szignifikánsan magasabb szintű bizalomról, lojalitásról és támogatottságérzetről számoltak be.	Igazolt
Az edző pedagógiai és szakmai felkészültsége összefüggésben áll a sportoló észlelt motivációs környezetével és teljesítményével.	A motivációs környezet és az edző szakmai megítélése között pozitív statisztikai kapcsolat mutatkozott.	Igazolt
A sportoló-edző kapcsolat nem különbözik szignifikánsan az U15-ös, U16-os, U17-es és U19-es korosztályok között.	A vizsgálat számos mutatója alapján szignifikáns különbségek láthatók, különösen az U19-es korosztályban.	Nem igazolt
Az edző személyisége, kommunikációja és viselkedése hatással van a sportoló belső motivációjára és teljesítményére.	Az edzői támogatás, érzelmi kontroll és motivációs klíma szignifikánsan befolyásolja a sportolók belső motivációját és önbizalmát.	Igazolt
A fővárosi akadémiák sportolói szakmailag felkészültebbnek érzékelik edzőiket, mint a vidéki akadémiák sportolói.	Az eredmények korosztályonként eltérők: pl. U17-ben igazolódik, de U19-ben a vidéki edzők megítélése volt kedvezőbb.	Részen igazolt
A sportolók edző iránti bizalma és lojalitása nem csökken a korosztály előrehaladtával.	Az U19-es korosztályban a lojalitás és bizalom szignifikáns csökkenést mutatott a fiatalabb csoportokhoz képest.	Nem igazolt

8. táblázat: A tanulmányban vizsgált hipotézisek és azok igazoltsága (forrás: saját szerkesztés)

A kapott eredmények jó alapot adhatnak a labdarúgóedzőknek, hogy mélyrehatóbban megvizsgálják az eddig alkalmazott motivációs eszközeiket, illetve hogy jobban megismerjék az adott korosztályok motivációs hátterét. A vizsgálatból levont konzekvenciákat tekintve az edzők olyan motivációs stratégiákat alkalmazhatnak, amelyek erősíthetik a labdarúgók belső motivációját, és csökkenthetik a külső motivációból eredő szorongással járó megfelelési kényszert. Mivel az utánpótlást vizsgáltuk, ezért ha időben elkezdődik a fiatal sportolók motivációjának a megfelelő kialakítása, akkor ez felnőttkorban nagyon kedvező irányt vehet. Éppen ezért tartjuk nagyon fontosnak, hogy a magyarországi labdarúgóedző-képzésben

kiemelt szerepet kapjon az edzők mentális felkészítése. Tudatosítani kell az akadémiai szektor vezetőiben, illetve az edzőkben, valamint az edzőképzésben és -továbbképzésben részt vevő valamennyi szakemberben, hogy az edzői sikeresség elképzelhetetlen biztos (sport)pedagógiai alapok, valamint folyamatos önképzés nélkül.

Felhasznált szakirodalom

- Ames, C. (1992). Achievement goals, motivational climate, and motivational processes. In: Roberts, G. C. (Ed.), *Motivation in sport and exercise*, 161–176., Human Kinetics, Champaign, IL
- Bognár, J. – Trzaskoma-Bicsérdy, G. – Révész, L. (2009): Az élsport, sporttehetség, tehetséggondozás. In Szatmári, Z. (szerk.): *Sport, életmód, egészség*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 711–733.
- Bognár, J. (2023). *Sportpedagógia – Elmélet, módszertan és gyakorlat*. Krea-Fitt Kft., Budapest
- Budavári, Á. (2007). *Sportpszichológia*. Medicina, Budapest
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*, New York: Plenum. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7>
- Duda, J. L. (2013). The conceptual and empirical foundations of Empowering Coaching™: setting the stage for the PAPA project. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11, 311–318. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2013.839414>
- Fisher, L. A. – Bejar, M. P. – Larsen, L. K. – Fynes, J. M. – Gearity, B. T. (2017): Caring in U.S. National Collegiate Athletic Association Division I Sport: The perspectives of 18 female and male head coaches. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 12(1): 75–91. <https://doi.org/10.1177/1747954116684388>
- Gombocz, J. (2008). Sport és nevelés. *Magyar Edző*, 11: 334–335.
- Gortva, J. (2024). Labdarúgás és olimpizmus. *ACTA Universitatis, Sectio Sport*, Tom. LV. pp. 5–20. <https://doi.org/10.33040/ActaUnivEszterhazySport.2025.55.5>
- Hampson, R., Jowett, S. (2014): Effects of coach leadership and coach-athlete relationship on collective efficacy. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 24: 2. 454–460. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2012.01527.x>
- Jowett, S., Ntoumanis, N. (2004): The coach-athlete relationship questionnaire (CART-Q): Development and initial validation. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 14: 4. 245–257. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2003.00338.x>
- Kasuba, M. (2018). Az edző–sportoló kapcsolat egy labdarúgó akadémiaán. *Educatio* 27 (1), pp. 121–128. <https://doi.org/10.1556/2063.27.2018.1.10>

- Mageau, G.A., Vallerand, R.J. (2003): The coach-athlete relationship: A motivational model. *Journal of Sports Science*, 21: 11. 883–904. <https://doi.org/10.1080/0264041031000140374>
- Nádori, L. (1986). *Az edzés elmélete és módszertana*. Sport, Budapest.
- Newton M., Duda J. L., & Yin Z. (2000). Examination of the psychometric properties of the Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 in a sample of female athletes, *Journal of Sport Sciences*, 18, 275–290. <https://doi.org/10.1080/026404100365018>
- Pelletier, L. G., Fortier, M. S., Vallerand, R. J., Tuson, K. M., Brière, N. M., & Blais, M. R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: the Sport Motivation Scale (SMS). *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17, 35–53. <https://doi.org/10.1123/jsep.17.1.35>
- Révész, L., Bíró, M., Csáki, I., Horváth, T., Patócs, A., Kállay, É., Balázs, R. & Tóth, L. (2014). The Hungarian adaptation of the Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 (H-PMCSQ-2). *Cognition, Brain, Behavior*. 18/3, 175–190.
- Sisa, T. (2018). *Döntésképeség és kreativitás fejlesztése a labdarúgásban I*. Zagora Kiadó, Budapest.
- Vallerand, R. J., & Losier, G. F. (1999). An integrative analysis of intrinsic and extrinsic motivation in sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 11, 142–169. <https://doi.org/10.1080/10413209908402956>
- Weinberg, R. S. & Gould, D. (2011). *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics.

Levelező szerző:

Gortva János

gortva.janos@uni-eszterhazy.hu